

MOTTATT I
30 AUG 2013

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS
Juridisk avdeling

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Deres ref.: 13/155   Deres dato: 11.02.2013   Vår ref.: 2013/3692-2 FM-J   Saksbehandler: Åshild Moi   Dato: 27.08.2013

Høringsuttalelse - NOU 2013: 1 Det livssynsåpne samfunn

Vi viser til departementets høringsbrev av 11.02.13 vedrørende NOU 2013:1 Det livssynsåpne samfunn. Herunder følger vår høringsuttalelse.

Kapittel 17 Offentligrettslige funksjoner – tros- og livssynssamfunnenes vigselmyndighet

17.6 Utvalgets vurderinger av vigselmyndighet

17.6.2 Bør tros- og livssynssamfunn fortsatt ha vigselmyndighet?

Innledningsvis vil vi presisere at vi ikke tar standpunkt til hvorvidt tros- og livssynssamfunnene skal beholde vigselmyndigheten. Fylkesmannen ønsker imidlertid å framheve en konkret problemstilling som vi har støtt på, både som tilsynsmyndighet og i den praktiske oppfølgingen av tros- og livssynssamfunn med vigselmyndighet, og som vi ikke kan se at utvalget har berørt i sitt arbeid.

Utvalget har tatt for seg den offentligrettslige delen av en vigsel som er regulert i ekteskapsloven på samme måte som den formelle retten til skilsmisse. Når det gjelder tros- og livssynssamfunnenes uavhengige posisjon har utvalget uttalt følgende: *"Norske myndigheter kan ikke gripe inn i trossamfunnenes syn på ekteskap og skilsmisse. Trossamfunnenes rett til å bestemme selv i slike spørsmål er en sentral del av tros- og livssynsfriheten. Det er derfor ikke mulig for norske myndigheter å gripe inn i trossamfunnenes regler for religiøs skilsmisse."* (s. 202). Tros- og livssynsfriheten er et uomtvistet tema. De konkrete virkningene som følger av religiøse vigslar og skilsmisser vil imidlertid kunne bli gjenstand for inngripen fra myndighetenes side. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har hatt befatning med saker som har medført at norsk lovgivning tilsidesettes. Konkret har det dreid seg om dokumentasjon på religiøse vigslar og skilsmisser som er utstedt av enkelte trossamfunn, men som i realiteten også har vist seg å være foretatt etter fremmed lovgivning. Videre har vi sett at denne type dokumentasjon har medført henvendelser fra både parter og utenlandske myndigheter som har vært i villrede om rettsvirkningen av inngåelsen/oppløsningen av slike ekteskap.

Fylkesmannen vil understreke at vi har ingen kjennskap til at den skisserte praksisen er utbredt blant trossamfunnene. Vi mener likevel det er vesentlig å løfte fram problemstillingen, fordi vi ser den vil kunne få betydning for forvaltningens vurdering av et trossamfunns rett til

å foreta vigsler etter ekteskapsloven (såfremt ordningen opprettholdes) og motta offentlig tilskudd, jf utvalgets lovforslag § 5-3 om sanksjoner.

23 Vilkår for støtte, særlig ordning

23.2.4 Behov for en ny felles ordning

Fylkesmannen i Oslo og Akershus er positiv til forslaget om ikke å videreføre de ulike regelverkene for uregistrerte og registrerte trossamfunn og livssynssamfunn. Det vil medføre en enklere administrering, dersom ordningen forvaltes etter et regelverk, som gir tros- og livssynssamfunnene de samme rettighetene og pliktene.

23.4.3 Forslag til lovformuleringer

Utvalget foreslår en lovbestemmelse om vilkår for statlig tilskudd som skal knyttes opp mot en skriftlig forsikring fra tros- og livssynssamfunnene, når de søker tilskudd, jf pkt. 23.6.4 om erklæringer ved søknader om støtte. Fylkesmannen legger til grunn at dette forslaget innebærer konkret at forvaltningen kun har et ansvar for å påse at tros- og livssynssamfunnene framlegger en slik forsikring. Vi forutsetter da at det må være opp til de enkelte faginstansene å følge opp eventuelle saker som involverer tros- og livssynssamfunnene, og som kommer inn under barnevern, likestillingslovgivning osv. Vi er imidlertid innforstått med at dersom et samfunn skulle gjøre seg skyldig i brudd på lovbestemmelser av mer alvorlig karakter, vil dette kunne få betydning for forvaltningens vurdering av hvorvidt det skal ha rett til offentlig tilskudd.

23.5 Krav til organisering, krav til virksomhet og administrative krav

23.5.2.1 Antallskrav

Det tilligger ikke Fylkesmannens oppgave å ha formeninger om innføring av antallskrav til tros- og livssynssamfunn. Som utvalget peker på vil forvaltningens ressursbruk komme til å variere avhengig om det skal innføres spesifikke krav til medlemsantall. I tillegg vil vi anta, som også utvalget er inne på, at forvaltningens kontaktform med samfunnene vil variere noe. Dette kommer vi for øvrig tilbake til under pkt. 23.5.2.4. om krav til førstegangsregistrering. Fylkesmannen legger imidlertid til grunn at det vil følge med nødvendige ressurser til utøvelsen av forvaltningens oppgave i en ny tilskuddsordning.

23.5.2.4 Krav til førstegangsregistrering

Vi registrerer at utvalget i det store og hele går inn for å videreføre dagens krav til førstegangsregistrering i en ny ordning, bortsett fra kravet om å ha en prest/forstander. I Oslo og Akershus har vi en utstrakt møtevirksomhet med prester/forstandere, spesielt for godkjenning gis, og etter at trossamfunn har fått vigselsmyndighet. Vi ser at denne kontakten er avgjørende for å få avklart om presten/forstanderen har tilstrekkelig oversikt over regelverket til å kunne utføre de oppgavene som er tillagt stillingen. Møtene har vist seg å være nyttige, fordi presten/forstanderen får et mer aktivt forhold til regelverket, spesielt i de tilfellene hvor den praktiske lovforståelsen i utgangspunktet har vært mindre god. Hvorvidt en tilsvarende kontaktform mellom forvaltningen og tros- og livssynssamfunnene vil kunne opprettholdes, vil naturligvis være helt avhengig av hvilken type organisering og omfang den nye ordningen legger opp til.

Fylkesmannen kan ikke se at utvalget har vært inne på hvem i tros- og livssynssamfunnet som skal ha ansvar for medlemsregistreringen. Dersom ordningen med godkjent prest/forstander faller bort, vil vi være opptatt av at forholdene rundt de formelle kravene til inn- og utmelding

blir vel ivaretatt. Dette vil være vesentlig for at forvaltning skal kunne følge opp eventuelle brudd på forutsetninger om medlemsregistrering, som at personer hindres i utmelding, jf pkt. 23.6.2 om sentralisering av administrativ oppfølging. Fylkesmannen i Oslo og Akershus ønsker derfor at det skal legges konkrete føringer for hvem i tros- og livssynssamfunnet som skal ha ansvaret for medlemsregistreringen, for å sikre at denne oppgaven ivaretas på en betryggende måte. Her bør det også tas hensyn til at medlemstallene skal danne grunnlag for offentlig tilskudd, og at samfunnene oppbevarer personsensitive opplysninger på vegne av sine medlemmer.

23.5.2.5 Krav til oppfølging

På lik linje med dagens rapporteringskrav går utvalget inn for at tros- og livssynssamfunnene skal framlegge en kortfattet årsmelding som skal spesielt vektlegge opplysninger om endringer i det som allerede er godkjent. Fylkesmannen er opptatt av at forvaltningen skal ha en lett tilgjengelig tilgang til vesentlige opplysninger om tros- og livssynssamfunnene. Vi mener derfor at en navngitt oversikt over de medlemmene som utgjør ledelsen i samfunnet bør være et fast innslag i den årlige meldingen.

23.6 Gjennomføring av endrede betingelser for støtte

23.6.2 Sentralisering av administrativ oppfølging

Fylkesmannen i Oslo og Akershus stiller seg positiv til at ordningen legges til dette embetet slik utvalget går inn for. Tatt i betraktning at dette embetet fører tilsyn med 1/3 av landets trossamfunn, har vi lang erfaring i å behandle saker av varierende kompleksitet. Som beskrevet under pkt. 23.5.2.4 om krav til førstegangsregistrering har vi også gjennom mange år hatt en utstrakt kontakt med samfunnene, noe vi mener er av vesentlig betydning for utøvingen av disse tilsynsoppgavene. Vi har for øvrig også fått utviklet et godt dataverktøy til å håndtere dette saksfeltet.

Dersom ordningen sentraliseres, er vi innforstått med at de praktiske utfordringene som er forbundet med å ha møter med tros- og livssynssamfunn som befinner seg i andre deler i landet. Vi mener likevel at det er mulig å finne alternative måter som ivaretar denne kontakten på en tilfredsstillende måte.

23.6.3 Etablering av nemnd

Fylkesmannen i Oslo og Akershus stiller seg positiv til utvalgets forslag om å etablere en rådgivende nemnd. Vi ser et konkret behov for en slik nemnd som kan bistå forvaltningen i kompliserte saker, eksempelvis ved interne konflikter i samfunn. Det vil imidlertid være viktig at rolleforholdene mellom nemnden og forvaltningen er avklart.

Kapittel 25 Medlemskap og telling av tilskuddsberettigede

25.5.5 Mulige tiltak mot dobbeltmedlemskap

25.5.5.3 Utsending av brev til alle dobbeltmedlemmer med oppfordring om å avklare sitt medlemskap

Utvalget går inn for at Brønnøysundregistrene skal sende brev direkte til dobbelførte medlemmer vedlagt utmeldingsblanketter som medlemmene selv kan returnere for å avklare dobbeltmedlemskap. Videre legger utvalget opp til at medlemmene kan av personvernshensyn reservere seg mot at Brønnøysundregistrene sender utmeldingsblankettene videre til de berørte samfunnene. Fylkesmannen er noe usikker på konsekvensene av dette forslaget. Vi

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS

mener det er egnet til å skape klarheter rundt medlemskap i tros- og livssynssamfunnene, dersom denne framgangsmåten skal anses som "utmelding". I de tilfellene utmeldingsblankettene ikke sendes videre fra Brønnøysundregistrene kan vi ikke se det er tale om reelle utmeldinger, men en tilbakemelding fra dobbelførte medlemmer om at de ikke ønsker at samfunnene skal motta tilskudd for dem.

I sammenheng med dette forslaget uttaler også utvalget følgende: *"Etter dette er det ingen nye runder med avklaring av medlemskap og heller ingen klageadgang. Utbetaling som skjer på grunnlag av den første runden er endelig og kan ikke påklages"* (s. 396) Etter dagens tilskuddsordning fatter Fylkesmennene enkeltvedtak som gir tros- og livssynssamfunn en rett til å klage etter forvaltningsloven. Vi antar at det vil måtte vurderes spesielt hvorvidt klageretten kan bortfalle i disse sakene.

Siden fylkesmannen selv har deltatt i utvalgsarbeidet, har det vært naturlig å sende denne uttalelsen via assisterende fylkesmann.

Med hilsen

Rannveig Bjerkmo
ass. fylkesmann

Merethe Helstad
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent.